

A Kúria

mint felülvizsgálati bíróság v é g z é s e

Az ügy száma: Gfv.VI.30.204/2023/2.

A tanács tagjai: Dr. Simonné dr. Gombos Katalin a tanács elnöke

Dr. Tibold Ágnes előadó bíró

Dr. Döme Attila bíró

Dr. Farkas Antónia bíró

Dr. Madarász Anna bíró

A felperes: AxFina Hungary Zártkörűen Működő Részvénytársaság (6723 Szeged, Római körút 21.)

A felperes képviselője: [REDACTED] Ügyvédi Iroda [REDACTED]

ügyintéző: dr. [REDACTED] (ügyvéd)

Az alperesek: [REDACTED] I. rendű

[REDACTED] II. rendű

Az alperesek képviselője: Csuka és Vámos Ügyvédi Társulás (7400 Kaposvár, Németh I. fasor 47. III/14.;

ügyintéző: dr. Csuka Zoltán ügyvéd)

A per tárgya: lízingdíjtartozás megfizetése

A felülvizsgálati kérelmet benyújtó fél: I. és II. rendű alperes

A másodfokú bíróság neve és a jogerős határozat száma:

Kaposvári Törvényszék, 2.Pf.20.014/2022/5. számú ítélet

Az elsőfokú bíróság neve és a határozat száma:

Kaposvári Járásbíróság, 5.P.20.379/2021/11. számú ítélet

Rendelkező rész

A Kúria a felülvizsgálati eljárást felfüggeszti, és az Európai Unió Bírósága előzetes döntéshozatali eljárását kezdeményezi.

Az előzetes döntéshozatalra előterjesztett kérdések:

1. Helyes-e a Tanács 1993. április 5-i, a fogyasztókkal kötött szerződésekben alkalmazott tisztességtelen feltételekről szóló 93/13/EGK irányelve (a továbbiakban: 93/13 irányelv) 6. cikk (1) bekezdésének „a szerződés a tisztességtelen feltételek kihagyásával is teljesíthető” fordulatát úgy értelmezni, amely szerint teljesíthető a deviza alapú fogyasztói szerződés főszolgáltatásának körébe tartozó, az árfolyamkockázatot korlátozás nélkül a fogyasztóra telepítő szerződési kikötés figyelmen kívül hagyásával a szerződés, tekintettel arra, hogy a tagállami jog a deviza átváltási mechanizmust kötelező törvényi rendelkezésekkel szabályozza?
Összeegyeztethető-e a 93/13 irányelv 1. cikk (2) bekezdésével, 6. cikk (1) bekezdésével, valamint 7. cikk (1) bekezdésével az olyan tagállami bírósági jogalkalmazás, amely (a tagállami jog irányelv fényében történő értelmezése alapján és az Európai Unió Bírósága által adott jogértelmezési elveket követve) a jogalap nélküli gazdagodás elveinek figyelembevételével
a) úgy rendel el visszatéríteni (vagy elszámolni) a fogyasztónak azokat az összegeket, amelyeket a hitelező a tisztességtelennek ítélt feltétel alapján szedett be, hogy erről nem in integrum restitutio keretében rendelkezik, mert a tagállami jog speciális rendelkezése az érvénytelenség e lehetséges jogkövetkezményét kizárja, és nem önállóan a jogalap nélküli gazdagodás szabályait alkalmazza, mert ilyen jogkövetkezményt a tagállami jog nem fűz a szerződés érvénytelenségéhez, hanem a fogyasztót úgy mentesíti a számára különösen hátrányos következménytől és egyben a szerződő felek közötti szerződéses egyensúlyt úgy állítja helyre a semmisség tagállami jog szerinti elsődleges jogkövetkezményének, a szerződés érvényessé nyilvánításának alkalmazásával, hogy a tisztességtelen feltételek nem jelentenek kötelezettséget a fogyasztóra nézve, ugyanakkor a szerződés további (nem tisztességtelen) elemei (beleértve a szerződéses kamatot és egyéb díjakat is) változatlan feltételekkel továbbra is kötik a feleket?
b) abban az esetben, ha az érvényessé nyilvánítás nem lehetséges, az érvénytelenség

Gfv.VI.30.204/2023/2.

jogkövetkezményét úgy vonja le, hogy a szerződést az elszámolás érdekében az ítélethozatalig hatályossá nyilvánítja és a felek között a jogalap nélküli gazdagodás elveinek alkalmazásával számol el?

2. A fenti okból érvénytelen szerződés jogkövetkezményének levonásakor félretehető-e az utóbb hatályba lépett tagállami jogszabály jövőre nézve történő forintosítást előíró rendelkezése, mivel az, az átváltási árfolyam meghatározásának következtében bizonyos mértékű árfolyamkockázat viselését hárítaná arra a fogyasztóra is, akit az árfolyamkockázat viselése alól – a tisztességtelen szerződési kikötés miatt – teljes egészében mentesíteni kellene?
3. Amennyiben az érvénytelenség jogkövetkezményeinek levonására az uniós joggal összhangban sem az érvényesség, sem a hatályosság nyilvánítással nem kerülhet sor, úgy contra legem, függetlenül a tagállam jogkövetkezményekre vonatkozó szabályozásától, kizárólag uniós jogi alapon milyen dogmatikai alapon, milyen jogkövetkezmény levonására kerülhet sor annak figyelembevétele mellett, hogy a 93/13 irányelv az érvénytelenség jogkövetkezményét nem szabályozza?

A Kúria a végzését az Európai Unió Bíróság számára való kézbesítéssel egyidejűleg tájékoztatásul megküldi az igazságügyért felelős miniszter részére is.

A végzés ellen fellebbezésnek nincs helye.

I n d o k o l á s

I. Az alapjogvita tárgya és a releváns tények

- [1] A felperes mint lízingbeadó és az I. rendű alperes mint lízingbevevő között – a II. rendű alperes készfizető kezességvállalása mellett – 2007. június 21-én deviza (CHF) alapú lízingszerződés jött létre személygépkocsi megvásárlása céljából. A lízingbevevő által választott árfolyamváltozás elszámolási módja (120) havi fix devizakonstrukció, amely szerint az árfolyamváltozás elszámolása a futamidő végén történik. A felperes a lízingtárgy vételárát a szállítónak megfizette, a gépjárművet az I. rendű alperes birtokba vette. A felperes az alperesek fizetési késedelme miatt 2013. május 7-én azonnali hatállyal felmondta a lízingszerződést, amivel a szerződésből eredő teljes tartozás egy összegben esedékessé vált. A felperes a DH2 törvény szerinti elszámolási kötelezettségének eleget téve az I. rendű alperes javára 334.255 forint, a lízingtárgy megvásárlásához nyújtott finanszírozási összeg folyósítására a vételi, a tartozás törlesztésére pedig az eladási árfolyamból (az árfolyamrészéből) és az egyoldalú szerződésmódosítási jogából adódó tisztességtelenül felszámított összeget jóváírt, továbbá jóváírta a javára a gépjármű értékesítéséből befolyt 800.000 forintot is.
- [2] A felperes keresetében – arra az esetre, ha a bíróság az alperesi kifogás alapján a lízingszerződés érvénytelenségét állapítaná meg az árfolyamkockázatról adott tájékoztatás nem megfelelő tartalma miatt – a szerződésnek a megkötésére visszaható hatályú érvényesség nyilvánítását kérte akként, hogy kötelezze bíróság az alpereseket egyetemlegesen 1.637.682 forint tőke és késedelmi kamata megfizetésére. A tőke összegéből 972.960 forint árfolyamváltozás jogcímén terheli az alpereseket.
- [3] Az alperesek a kereset elutasítását kérték. Állították, hogy a szerződés érvénytelen, többek között amiatt, mert abban nem szerepel tájékoztatás árfolyamkockázatról.
- [4] Az elsőfokú bíróság ítéletében megállapította, hogy a perbeli lízingszerződés az árfolyamkockázat tisztességtelensége miatt érvénytelen. Az érvénytelenség jogkövetkezményét – elfogadva a felperes számítását – akként vonta le, hogy az alperesek korlátozott mértékben kötelesek az árfolyamkockázat viselésére. Lényegében azzal az összeggel (veszteséggel) csökkentette a felperes érvényesnek tekintett szerződésre alapított követelését, amelyet az I. rendű alperes egy forint alapú finanszírozással kötött szerződéshez képest ténylegesen elszenvedett.
- [5] Az alperesek fellebbezése folytán eljáró másodfokú bíróság az elsőfokú bíróság ítéletét helybenhagyta. Álláspontja szerint az elsőfokú bíróság által elfogadott elszámolási módszer nem ellentétes a magyar és az uniós fogyasztóvédelmi előírásokkal, azzal az érvénytelenségi ok miatt keletkezett érdeksérelem kiküszöbölhető. Kifejtette, a lízingszerződés szerinti szolgáltatás irreverzibilitása kizárja az eredeti állapot helyreállítását.
- [6] Az alperesek a jogerős ítélet ellen előterjesztett felülvizsgálati kérelmükben annak hatályon kívül helyezését és a keresetet elutasító döntés hozatalát, másodlagosan az elsőfokú bíróság új eljárásra és új határozat hozatalára utasítását kérték azzal, hogy az új eljárásban a lízingszerződés érvényesség nyilvánítása mellett új elszámolás szerint számoljon el a felek között. Álláspontjuk szerint nem alkalmazhatók a peres felek jogviszonyára az uniós jog betartása mellett a tisztességtelen árfolyamrész helyébe a Magyar Nemzeti Bank hivatalos devizaárfolyamának alkalmazását előíró, ezáltal az ebből adódó tisztességtelenséget orvosló,

Gfv.VI.30.204/2023/2.

valamint az ezzel kapcsolatos elszámolást elrendelő, továbbá az eredeti állapot helyreállítását kizáró és a forintosítást elrendelő DH törvények, hacsak a fogyasztó nem kéri ezek alkalmazását. A bíróság nem módosíthat a tisztességtelen feltétel tartalmán. A felek erre irányuló szándéka, illetve kérelme esetén a szerződés érvényessé nyilvánítható az érvénytelen részek figyelmen kívül hagyása mellett, de csak és kizárólag akként, hogy a szerződés érvénytelenségét eredményező rendelkezéseit nem lehet figyelembe venni, ugyanakkor a fogyasztó a szerződés tartalma szerinti a havi lízingdíjak megfizetésére köteles, addig az időpontig, amíg a 120 részletet nem teljesíti.

[7] A felperes felülvizsgálati ellenkérelmet nem terjesztett elő.

II. A releváns jogszabályi rendelkezések

Az Európai Unió joga

[8] ***A Tanács 93/13/EGK irányelve (1993. április 5.) a fogyasztókkal kötött szerződésekben alkalmazott tisztességtelen feltételekről (a továbbiakban: 93/13 irányelv)***

1. cikk (2) bekezdés:

Azok a feltételek, amelyek kötelező érvényű törvényi vagy rendeleti rendelkezéseket, valamint olyan nemzetközi egyezmények alapelveit vagy rendelkezéseit tükrözik, amely egyezményeknek a tagállamok vagy a Közösség aláíró, különösen a fuvarozás területén, nem tartoznak az ebben az irányelvben előírt rendelkezések hatálya alá.

6. cikk (1) bekezdés:

A tagállamok előírják, hogy fogyasztókkal kötött szerződésekben az eladó vagy szolgáltató által alkalmazott tisztességtelen feltételek a saját nemzeti jogszabályok rendelkezései szerint nem jelentenek kötelezettséget a fogyasztóra nézve, és ha a szerződés a tisztességtelen feltételek kihagyásával is teljesíthető, a szerződés változatlan feltételekkel továbbra is köti a feleket.

7. cikk (1) bekezdés:

A tagállamok a fogyasztók és a szakmai versenytársak érdekében gondoskodnak arról, hogy megfelelő és hatékony eszközök álljanak rendelkezésre ahhoz, hogy megszüntessék az eladók vagy szolgáltatók fogyasztókkal kötött szerződéseiben a tisztességtelen feltételek alkalmazását.

A jogviszonyra irányadó magyar jog

[9] ***A Polgári Törvénykönyvről szóló 1959. évi IV. törvény (a továbbiakban: régi Ptk.)***

209. § (1) Tisztességtelen az általános szerződési feltétel, illetve a fogyasztói szerződésben egyedileg meg nem tárgyalt szerződési feltétel, ha a feleknek a szerződésből eredő jogait és kötelezettségeit a jóhiszeműség és tisztesség követelményének megsértésével egyoldalúan és indokolatlanul a szerződési feltétel támasztójával szerződést kötő fél hátrányára állapítja meg.

(4) A tisztességtelen szerződési feltételekre vonatkozó rendelkezések nem alkalmazhatók a főszolgáltatást megállapító, illetve a szolgáltatás és az ellenszolgáltatás arányát meghatározó szerződési kikötésekre.

209/A. § (2) Fogyasztói szerződésben az általános szerződési feltételként a szerződés részévé váló, továbbá a fogyasztóval szerződő fél által egyoldalúan, előre meghatározott és egyedileg meg nem tárgyalt tisztességtelen kikötés semmis. A semmisségre csak a fogyasztó érdekében lehet hivatkozni.

237. § (1) Érvénytelen szerződés esetében a szerződéskötés előtt fennállott helyzetet kell visszaállítani.

(2) Ha a szerződéskötés előtt fennállott helyzetet nem lehet visszaállítani, a bíróság a szerződést a határozathozatalig terjedő időre hatályossá nyilvánítja. Az érvénytelen szerződést érvényessé lehet nyilvánítani, ha az érvénytelenség oka – különösen uzsorás szerződés, a felek szolgáltatásainak feltűnő aránytalansága esetén az aránytalan előny kiküszöbölésével – megszüntethető. Ezekben az esetekben rendelkezni kell az esetleg ellenszolgáltatás nélkül maradó szolgáltatás visszatérítéséről.

361. § (1) Aki másnak rovására jogalap nélkül jut vagyoni előnyhöz, köteles ezt az előnyt visszatéríteni.

363. § (1) A gazdagodással kapcsolatos vagyoni előnyök visszatérítésére a jogalap nélküli birtoklásra vonatkozó szabályokat (195. §) kell alkalmazni; a visszatérítésre köteles személy a dologra fordított szükséges költségei megtérítését követelheti.

[10] ***A Kúriának a pénzügyi intézmények fogyasztói kölcsönszerződéseire vonatkozó jogegységi határozatával kapcsolatos egyes kérdések rendezéséről szóló 2014. évi XXXVIII. törvény (a továbbiakban: DHI törvény)***

3. § (1) A fogyasztói kölcsönszerződésben – az egyedileg megtárgyalt szerződési feltétel kivételével – semmis az a kikötés, amely szerint a pénzügyi intézmény a kölcsön-, illetve a lízingtárgy megvásárlásához nyújtott finanszírozási összeg folyósítására a vételi, a tartozás törlesztésére pedig az eladási vagy egyébként a folyósításkor meghatározott árfolyamtól eltérő típusú árfolyam alkalmazását rendeli.

(2) Az (1) bekezdés szerinti semmis kikötés helyébe – a (3) bekezdésben meghatározott kivétellel – mind a folyósítás, mind pedig a törlesztés (ide értve a törlesztőrészlet és a devizában megállapított bármilyen költség, díj vagy jutalék fizetését) tekintetében a Magyar Nemzeti Bank hivatalos deviza árfolyamának

Gfv.VI.30.204/2023/2.

alkalmazására irányuló rendelkezés lép.

(5) A pénzügyi intézménynek a fogyasztóval külön törvényben meghatározott módon kell elszámolnia.

4. § (1) Az egyoldalú szerződésmódosítás lehetőségét tartalmazó fogyasztói kölcsönszerződés vonatkozásában vélelmezni kell, hogy tisztességtelen az annak részét képező egyoldalú kamatemelést, költségemelést, díjemelést lehetővé tevő szerződéses kikötés – az egyedileg megtárgyalt feltétel kivételével [...]

(2) Az (1) bekezdés szerinti szerződéses kikötés semmis, ha a pénzügyi intézmény a 8. § (1) bekezdés szerinti határidőben nem kezdeményezte a polgári peres eljárás lefolytatását vagy a bíróság a keresetet elutasítja vagy a pert megszünteti, [...], kivéve ha a szerződéses kikötés esetében a 6. § (2) bekezdés szerinti peres eljárás megindításának lehet helye, de az eljárás nem került megindításra vagy az eljárás megindításra került, de a bíróság nem állapította meg a (2a) bekezdés szerint a szerződéses kikötés semmisségét.

(2a) Az (1) bekezdés szerinti szerződéses kikötés semmis, ha a bíróság annak semmisségét az elszámolásról szóló külön törvény alapján a Felügyelet által indított közérdekű keresettel indított perben megállapította.

(3) A (2) és a (2a) bekezdésben foglalt esetben a pénzügyi intézménynek a fogyasztóval külön törvény szerint meghatározott módon kell elszámolnia.

[11] ***A Kúriának a pénzügyi intézmények fogyasztói kölcsönszerződéseire vonatkozó jogegységi határozatával kapcsolatos egyes kérdések rendezéséről szóló 2014. évi XXXVIII. törvényben rögzített elszámolás szabályairól és egyes egyéb rendelkezésekről szóló 2014. évi XL. törvény (a továbbiakban: DH2 törvény)***

3. § (1) A 2014. évi XXXVIII. törvény 3. § (1) bekezdése szerinti semmis kikötés alkalmazása esetén a semmis kikötés alapján folyósított és a (2) bekezdés szerinti módon átszámított kölcsön, valamint a semmis kikötésnek megfelelően teljesített és a (2) bekezdés szerinti módon átszámított törlesztőrészletek közötti különbözet összegét árfolyamrészről származó túlfizetesként kell elszámolni a fogyasztó javára.

4. § (1) A 2014. évi XXXVIII. törvény 4. § (2) bekezdése szerinti semmis kikötés alkalmazása esetén a semmis kikötés alapján teljesített és a kamat-, kamatfelár- (a továbbiakban együtt: kamat), költség-, díjemelés figyelmen kívül hagyásával kiszámított törlesztőrészletek közötti különbözet összegét az egyoldalú szerződésmódosításból származó túlfizetesként kell elszámolni a fogyasztó javára.

37. § (1) E törvény hatálya alá tartozó szerződések tekintetében a szerződés érvénytelenségének vagy a szerződés egyes rendelkezései érvénytelenségének [...] megállapítását – az érvénytelenség okától függetlenül – a bíróságtól a fél csak az érvénytelenség jogkövetkezményeinek – a szerződés érvényessé vagy a határozathozatalig terjedő időre történő hatályossá nyilvánításának – alkalmazására is kiterjedően kérheti. [...]

[12] ***Egyes fogyasztói kölcsönszerződésekből eredő követelések forintra átváltásával kapcsolatos kérdések rendezéséről szóló 2015. évi CXLV. törvény (a továbbiakban: DH7 törvény)***

3. § A pénzügyi intézmény köteles az e törvény hatálya alá tartozó

a) devizaalapú kölcsönszerződések alapján fennálló, devizában nyilvántartott követelését a 4. alcímben foglaltak alapján forintkövetelésre átváltani (a továbbiakban: forintra átváltás),

b) már felmondott fogyasztóval kötött devizaalapú kölcsönszerződésből eredő devizában nyilvántartott követelését az 5. alcímben foglaltak alapján forintkövetelésre átváltani.

9. § (1) A devizaalapú kölcsönszerződések ezen alcím szerinti módosítása az ügyleti kamat, díj, költség mértéke tekintetében az érintett fogyasztóra nem lehet hátrányosabb.

12. § (1) A forintra átváltásnál alkalmazott árfolyam a 2015. augusztus 19. napján az MNB által hivatalosan jegyzett devizaárfolyam.

13. § (5) Ha a fogyasztó határidőben nem élt az (1) bekezdésben foglaltakkal, úgy kell tekinteni, hogy a pénzügyi intézmény által megküldött, e törvény rendelkezéseinek megfelelő szerződésmódosításra vonatkozó ajánlatot teljes körűen elfogadta, és a szerződés közös megegyezéssel módosult.

15. § (1) A már felmondott devizaalapú kölcsönszerződésből eredő, devizában nyilvántartott követelést a pénzügyi intézmény az ezen alcímben meghatározottak szerint, a 12. § (1) bekezdésében rögzített árfolyamon forintkövetelésre váltja át.

III. Az utalás indokai

[13] Az alapügyben a felülvizsgálati kérelem alapján a Kúriának abban a jogkérdésben kell állást foglalnia, hogy milyen jogkövetkezmény alkalmazása, milyen tartalommal lehetséges és indokolt a perbelivel megegyező olyan esetben, amikor a deviza alapú fogyasztói szerződés főszoolgáltatás körébe tartozó azon rendelkezése, amely szerint az árfolyamkockázatot – a kedvezőbb kamatmérték ellenében – korlátozás nélkül a fogyasztó viseli, az árfolyamkockázatról adott nem világos, nem érthető tájékoztatás következtében tisztességtelen, ami a teljes szerződés érvénytelenségét eredményezi.

[14] Az Európai Unió Bírósága (a továbbiakban: Bíróság) a 2023. április 27-i AxFina Hungary ítéletében (C-

Gfv.VI.30.204/2023/2.

705/21, EU:C:2023:352) már adott iránymutatást arról, hogy ilyen esetben milyen jogkövetkezmény nem alkalmazható. Az ezen ítéletben adott iránymutatás azonban nem tért ki minden releváns jogértelmezési kérdésre, különösen az alkalmazható jogkövetkezmények tekintetében, nem foglalt állást a levonható jogkövetkezmények minden releváns eleméről, így különösen a DH7 törvény jogkövetkezmények levonása körében való alkalmazhatóságáról, ezért indokolt a jelen ügyben felmerült további, az alapügy érdemi elbírálásához szükséges jogértelmezési kérdések megválaszolása is.

- [15] A nem magyar előterjesztésre indult C-520/21. ügyben hozott ítélet (2023. június 15-i Bank M. ítélet, EU:C:2023:478) alapján pedig az előterjesztő bíróságnak kétségei támadtak abban, hogy az ezen ügyben adott értelmezésnek olyan általános értelem tulajdonítható, ami – függetlenül a tagállami jog érvénytelenség jogkövetkezményét szabályozó rendelkezéseitől – közvetlenül uniós jogi alapon érvényesül.
- [16] A 93/13. irányelv minimumharmonizációt valósított meg (2013. május 30-i Jörös ítélet, C-397/11, EU:C:2013:340, 47. pont). Az irányelvben nem szabályozott kérdésekben – így az érvénytelenség jogkövetkezményeinek levonása, azaz a tisztességtelen szerződési kikötések esetén alkalmazandó szankciók tekintetében – a tagállami anyagi jogi és eljárásjogi szabályok az irányadók. Azok alkalmazása során kell a tagállami bíróságnak tekintettel lenni egyrészt a Bíróság joggyakorlatára, különösen az irányelv célkitűzéséből adódó, a Bíróság által kiemelten hangsúlyozott értelmezési elvre (visszatartó erő érvényesülése, C-705/21. 40. pont; 2020. március 3-i Gómez del Moral Guasch ítélet, C-125/18. EU:C:2020:138, 60. pont), másrészt az egyenértékűség és tényleges érvényesülés elvére (2013. május 30-i Asbeek Brusse és de Man Garabito ítélet, C-488/11. EU:C:2013:341, 45. és 46. pont, C-397/11. 32. pont), továbbá az Alapjogi Charta 47. cikke szerinti megfelelő és hatékony bírói jogvédelem biztosításának követelményére [lásd ebben az értelemben: 2016. április 14-i Sales Sinués ítélet, C-381/14 és C-385/14. EU:C:2016:252, 32. pont].
- [17] A magyar jogban a szerződés teljes érvénytelenségének a jogkövetkezményeit a régi Ptk. 237. § (1) és (2) bekezdése szabályozza. A magyar bírói gyakorlat értelmében (az érvénytelenség jogkövetkezményeiről szóló 1/2010. (VI. 28.) PK vélemény 6. pont, 6/2013. Polgári jogegységi határozat 4. pont) az érvénytelenség elsődlegesen alkalmazandó, egymással egyenrangú jogkövetkezménye az eredeti állapot helyreállítása és – ha az érvénytelenség oka kiküszöbölhető – a szerződés ex tunc hatályú érvényessé nyilvánítása. Ha a szerződéskötés előtt fennállt helyzet visszaállítása – akár eredeti, akár utólagos irreverzibilitás folytán – nem lehetséges vagy nem célszerű, és a szerződés érvényessé sem nyilvánítható, a bíróság a szerződést a határozathozatalig terjedő időre hatályossá nyilvánítja és rendelkezik az esetleg ellenszolgáltatás nélkül maradt szolgáltatás ellenértékének pénzbeli megtérítéséről.
- [18] A DH törvények hatálya alá tartozó fogyasztói szerződések – mint a perbeli lízingszerződés is – érvénytelensége jogkövetkezményének levonására a lex specialis DH2 törvény 37. § (1) bekezdése értelmében csak a szerződés érvényessé vagy a határozathozatalig terjedő időre történő hatályossá nyilvánításával kerülhet sor, azaz az eredeti állapot helyreállítását e törvény kizárta.
- [19] A Bíróság a C-705/21. határozatában emlékeztetett arra, hogy az európai uniós jogalkotó által a 93/13 irányelv keretében követett célkitűzés arra irányul, hogy a felek közötti egyensúlyt akként állítsa helyre, hogy közben főszabály szerint fenntartja a szerződés egészének érvényességét, nem pedig arra, hogy a tisztességtelen feltételeket tartalmazó valamennyi szerződést semmissé nyilvánítsa (37. pont). Megerősítette azt a korábbi gyakorlatát, hogy a 93/13 irányelv 6. cikke (1) bekezdését úgy kell értelmezni, hogy ha a nemzeti bíróság megállapítja a szolgáltató és a fogyasztó között létrejött szerződésben szereplő tisztességtelen feltétel semmisségét, e bíróság nem egészítheti ki a szerződést e feltétel tartalmának módosításával (38. pont). Ugyanis, ha a nemzeti bíróság jogosult lenne arra, hogy a szolgáltató és a fogyasztó között létrejött szerződésben foglalt tisztességtelen feltételek tartalmát módosítsa, e lehetőség sérthetné a 93/13 irányelv 7. cikke által elérni kívánt hosszú távú célt, amely az ilyen szerződésekben foglalt tisztességtelen feltételek alkalmazásának megszüntetésére irányul (40. pont). Pontosította, hogy ha a nemzeti bíróság a kölcsönszerződés jellegét figyelembe véve úgy ítéli meg, hogy a felek vonatkozásában nem lehet helyreállítani azt az állapotot, amelyben akkor lettek volna, ha e szerződést nem kötötték volna meg, e bíróság feladata gondoskodni arról, hogy a fogyasztó végső soron abba a helyzetbe kerüljön, amelyben akkor lett volna, ha a tisztességtelennek ítélt feltétel soha nem létezett volna (47. pont). Ezért a nemzeti bíróság jogosult többek között arra, hogy a fogyasztó érdekeit védelemben részesítse azáltal, hogy visszatéríteti neki azokat az összegeket, amelyeket a hitelező a tisztességtelennek ítélt feltétel alapján szedett be azzal, hogy e visszatérítés a jogalap nélküli gazdagodás jogcímén történik (48. pont). Rámutatott arra, hogy a bíróság hatásköre nem terjeszkedhet túl azon a mértéken, amely feltétlenül szükséges a szerződő felek közötti szerződéses egyensúly helyreállításához, és ily módon a fogyasztónak azon különösen hátrányos következményektől való védelméhez, amelyeket a szóban forgó kölcsönszerződés semmissé nyilvánítása válthat ki (49. pont).

Gfv.VI.30.204/2023/2.

- [20] A Bíróság a C-520/21. ítéletében kimondta valamely jelzáloghitel szerződés amiatt történő, teljes egészében való semmissé nyilvánításával összefüggésben, hogy az az abban foglalt tisztességtelen feltételek törlését követően sem maradhat hatályban, a 93/13. irányelv 6. cikkének (1) bekezdését és 7. cikkének (1) bekezdését akként kell értelmezni, hogy azzal ellentétes a nemzeti jog olyan bírósági értelmezése, amely szerint a hitelintézet jogosult a fogyasztótól az e szerződés teljesítése címén e hitelintézet által folyósított tőkeösszeg visszatérítésén, valamint a fizetési felszólítástól számított törvényes késedelmi kamatok megfizetésén felül bárminemű megtérítést követelni (85. pont). Az elterjesztő lengyel bíróság által ismertetett lengyel bírósági gyakorlat szerint az alapjárást tárgyát képező átváltási feltétel jogellenes, ami miatt a teljes szerződés semmis, amely az abban foglalt tisztességtelen feltételek törlését követően nem maradhat fenn (17-19. pont). Annak a lengyel nemzeti jog szerint az a jogkövetkezménye, hogy úgy kell tekinteni, mintha a felek a szerződést meg sem kötötték volna, és követelhetik a már teljesített jogalap nélküli szolgáltatások visszatérítését (9. pont).
- [21] A lengyel jogi helyzettel azonban lényegesen eltér a magyar jogszabályi környezet és jogalkalmazási gyakorlat is. Az alapügybeli szerződés a DH1 törvényben tisztességtelennek minősített árfolyamrést is tartalmazott, azonban az e tisztességtelen feltétel alapján a fogyasztótól beszedett összegeket a felperes a DH2 törvény rendelkezései szerint a fogyasztó javára túlfizetésként elszámolta, ezzel csökkentve a fogyasztó bankkal szemben fennálló tartozásának az összegét. Az adott szerződés vonatkozásában (a lengyel joggal szemben) a jogalkotói behelyettesítés folytán (a vételi és eladási árfolyam helyett a Magyar Nemzeti Bank középárfolyama) a teljesítendő szolgáltatás mértéke kiszámítható akár lerovó, akár kirovó pénznemben, így az átváltási mechanizmus működésére vonatkozó szerződési rendelkezések – az árfolyamkockázatra vonatkozó kikötések kiesése esetén is – képesek joghatás kiváltására.
- [22] A Bíróság gyakorlata értelmében a szerződési feltételek tisztességtelen jellegét megállapító nemzeti bíróság feladata a 93/13 irányelv 6. cikkének (1) bekezdése értelmében egyrészt valamennyi, a nemzeti jog értelmében ebből eredő következményt meghatározni abból a célból, hogy a szóban forgó feltételek ne jelentsenek kötelezettséget a fogyasztóra nézve, és másrészt értékelni azt, hogy az érintett szerződés ezen tisztességtelen feltételek kihagyásával is teljesíthető-e (2022. március 31-i Lombard Lízing ítélet, C-472/20. EU:C:2022:242, 53. pont).

Gfv.VI.30.204/2023/2.

- [23] Mindezeket figyelembe véve a Kúria az uniós jog értelmezését látta szükségesnek abban a kérdésben, hogy megfelel-e a 93/13. irányelv 6. cikk (1) és 7. cikk (1) bekezdésében megfogalmazott célkitűzésnek a magyar jogszabályok akként történő értelmezése és alkalmazása, hogy a szerződés teljes érvénytelensége esetén az érvénytelenség jogkövetkezményeként a nemzeti bíróság a szerződést a megkötésére visszamenő hatállyal érvényessé nyilvánítja olyan tartalommal, hogy az abban szereplő (az árfolyamrés és az egyoldalú szerződésmódosítási jog jogszabály általi orvoslását követően még fennmaradt) tisztességtelen feltétel: az árfolyamkockázat átláthatatlan tájékoztatás mellett történő fogyasztóra háritása figyelmen kívül marad, ezáltal a fogyasztóra nézve nem jelent semmilyen kötelezettséget (nem kell viselnie az árfolyamkockázatot, hanem azt a pénzügyi intézet viseli), ugyanakkor a szerződés nem tisztességtelen egyéb feltételei (a kamatra és egyéb díjakra vonatkozó fizetési kötelezettség stb.) változatlan tartalommal kötik a feleket. A szerződés az érvénytelenség okának ilyen módon történő kiküszöbölésével, az érvényessé nyilvánítással „fennmaradhat”, mert a DH1 és DH2 törvényben rendezett átváltási mechanizmus eredményeként a fogyasztót terhelő árfolyamváltozás kiesését követően is teljesíthető. Az érvényessé nyilvánítás eredményeként a bíróság a már megszűnt szerződések esetén visszatéríteti, míg a meg nem szűnt szerződések esetén teljesítésként elszámolja a fogyasztó javára azokat az összegeket, amelyeket a pénzügyi intézet a nem átlátható módon a fogyasztóra telepített árfolyamkockázat alapján szedett be, vagy írt elő (C-472/20. 58. pont).
- [24] Avagy a Bíróság által a C-705/21. ítéletben kifejtettek akként értelmezendők, hogy azok teljeskörűen kizárják a magyar jog által szabályozott érvénytelenségi jogkövetkezmény: az érvényessé nyilvánítás alkalmazását (nem csak a C-705/21. előterjesztésben megjelölt, a tisztességtelen feltétel módosítását jelentő tartalommal, hanem a tisztességtelen feltétel kihagyásával is), mert az uniós jognak kizárólag olyan nemzeti jogalkalmazás felel meg, amelynek eredményeként a felek olyan helyzetbe kerülnek, mintha a tisztességtelen feltételt tartalmazó szerződést nem kötötték volna meg.
- [25] Ellentétes-e az uniós joggal a magyar jog olyan értelmezése, amely kizárólag csak a tisztességtelen feltétel következményei alól mentesíti a fogyasztót (abban az esetben is, ha az a szerződés elsődleges tárgyához tartozik), és amennyiben a szerződés e feltétel kihagyásával (az érvényessé nyilvánítás eredményeként) fennmaradhat és teljesíthető, az a tisztességtelennek nem minősülő feltételekkel (ide értve a szerződésben meghatározott kamatot és esetleges egyéb díjakat) változatlanul köti a feleket.
- [26] Avagy az irányelvi célkitűzéseknek kizárólag olyan nemzeti jogalkalmazás felel meg, amelynek eredményeként a fogyasztó csakis a tőke és annak késedelmi kamata megfizetésére kötelezhető. Pontosabban, van-e jelentősége a 93/13. irányelv 6. cikk (1) bekezdése szerint az érvénytelen szerződés jogkövetkezményeit meghatározó tagállami jogszabályi rendelkezések eltérésének, vagy valamennyi tagállamban az eltérő nemzeti jogszabályok ellenére csakis azonos eredményre vezető jogkövetkezmények alkalmazhatók az irányelv hatálya alá tartozó fogyasztói kölcsön-, illetve lízingszerződések teljes érvénytelenségének jogkövetkezményeként.
- [27] A Bíróság megállapította az árfolyamrésre vonatkozó tisztességtelen kikötés helyébe lépő, és az említett ügyben érintett magyar jogszabályok, különösen a DH1 törvény 3. §-a értelmében visszamenőleges hatállyal a kölcsönszerződés szerves részévé váló kikötéseket illetően, hogy a kötelező érvényű nemzeti jogszabályi rendelkezéseket tükröző ilyen kikötések nem tartoznak a 93/13 irányelv hatálya alá, mivel az az 1. cikkének (2) bekezdése értelmében nem alkalmazandó a kereskedő és a fogyasztó közötti szerződésben szereplő, a nemzeti szabályok által meghatározott feltételekre (2021. szeptember 2-i OTP Jelzálogbank és társai ítélet, C-932/19. EU:C:2021:673, 39. pont)
- [28] A jelen alapeljárásbeli szerződés a DH7 törvény hatálya alá tartozik, amelynek rendelkezései szerint az adósok tartozását a jövőre nézve az abban írt árfolyamon (2015. augusztus 19. napján az MNB által hivatalosan jegyzett devizaárfolyam) forintosítani kellett, és az így forintosított szerződés alapján kellett meghatározni a törvény szerint a fizetendő kamat mértékét, ami a peradatok szerint az adott ügyben meg is történt. A DH7 törvény szabályozásából és jogalkotói indokolásából nem következik, hogy a felek jogjaiban és kötelezettségeiben az érvénytelenséggel előidézett egyenlőtlenség kiküszöbölését célozta volna. A jogalkotó a nagyszámú érvényes szerződések esetén kívánta a fogyasztókat mentesíteni az árfolyamkockázat jövőbeni viselése alól.
- [29] Kérdésként merül fel, hogy bár azok a feltételek, amelyek kötelező érvényű törvényi rendelkezéseket tükröznek, nem tartoznak az irányelv hatálya alá, az a jogalkalmazói gyakorlat felel-e meg a 93/13. irányelv 6. cikk (1) bekezdésében írt célkitűzésnek, ha a nem átlátható tájékoztatás következtében tisztességtelen szerződési feltétel, az árfolyamkockázat fogyasztóra telepítése miatt érvénytelen szerződés esetén a nemzeti bíróság eltekint a forintosítást meghatározott feltételekkel elrendelő törvény alkalmazásától, mivel az, az átváltási árfolyam előírásának következtében bizonyos mértékű árfolyamkockázat viselését háritaná arra a fogyasztóra is, akit az árfolyamkockázat viselése alól – a tisztességtelen szerződési kikötés miatt – teljes egészében mentesíteni kellene.

Gfv.VI.30.204/2023/2.

- [30] A 93/13. irányelv 1., 6. és 7. cikkének Bíróság által történő értelmezését a Kúria azért is tekinti feltétlenül szükségesnek, mert Magyarországon az érvénytelenség jogkövetkezményének levonása tárgyában nagyszámú per van folyamatban különböző hatáskörű bíróságok előtt. A Kúria már több, precedens értékű határozatot hozott e tárgyban, azonban Magyarországon korlátozott precedensrendszer érvényesül: az alsófokú bíróságok indokaik határozatukban való kifejtése mellett eltérhetnek a Kúria közzétett határozatától. Nem lenne kívánatos egyrészt szétartó, másrészt olyan joggyakorlat kialakulása (és annak megfelelően a perek egy részének jogerős lezárása), amely nem felel meg a Bíróság által értelmezett irányelvi rendelkezéseknek.
- [31] Az előterjesztő bíróság a feltett kérdések megválaszolását azért is szükségesnek látja, mert az eddigi jogértelmezésekben néhány fogalmi kérdés összekeveredve jelenik meg, ami téves jogi következtetésekhez vezethet. A magyar jog szerint az érvénytelenségnek (negotium invalidum vagy contractus invalidus) két fő esete van, a semmisség (negotium nullum vagy contractus nullus) és (az alapügyben nem releváns) megtámadhatóság (negotium rescissibile vagy contractus rescissibilis). A szerződés semmissége tehát nem az érvénytelenség jogkövetkezménye, hanem annak egyik fajtája. Az érvénytelenség régi Ptk. és DH törvények szerinti jogkövetkezményei a magyar jog értelmében általánosan alkalmazandók, azaz érvényesülésük nem attól függ, hogy a szerződés érvénytelenségét a bíróság semmisségi vagy megtámadhatósági alapon állapította meg. Ezért logikailag helytelen következtetés, ha a szerződés semmissége mint az érvénytelenség „súlyosabb foka” esetére egyetlen lehetséges jogkövetkezményként az in integrum restitutio kerül körülírásra.

IV. Az előterjesztő bíróság álláspontja

- [32] Az előterjesztő bíróság álláspontja szerint a 93/13. irányelv értelmezésével kapcsolatosan jelen ügyben nem megkerülhető problematika a Bíróság által hozott ítéletek hatályának kérdése. Az EUMSZ 267. cikke szerinti értelmező döntésnél az előterjesztő bíróság az előzetes döntésben meghatározott tartalommal köteles az uniós jogi normát alkalmazni. Az előzetes döntés nemcsak az előterjesztő bíróságra kötelező, hanem az ugyanazon ügyben eljáró fellebbviteli bíróságra is (1991. február 21-i Zuckerfabrik Süderdithmarschen és Zuckerfabrik Soest ítélet, C-143/88. és C-92/89. EU:C:1991:65, 52. pont). Az előterjesztő bíróságnak az is alaptétele, hogy egy másik tagállami bíróság által tett előterjesztés alapján adott jogértelmezésnek is lehet kihatása más ügyekre, hiszen a Bíróság sok döntésében alapvető érdeknek tekintette, hogy az uniós jog egységesen kerüljön alkalmazásra minden tagállamban (2005. december 6-i Gaston Schul Douane-expediteur ítélet, C-461/03, EU:C:2005:742, 27. pont), és magasabb elvekre – az uniós jog maradéktalan és hatékony érvényesülésére (2004. június 17-i Recheio - Cash & Carry ítélet, C-30/02, EU:C:2004:373, 17. pont), az e körben biztosított jogok hatékony védelmére (2007. március 13-i Unibet ítélet, C-432/05, EU:C:2007:163, 37. és 38. pont), és az EUMSZ 267. cikk alapvető funkciójára, azaz az uniós jog valamennyi tagállamban egységes alkalmazására (1997. július 17-i Palmisani ítélet, C-261/95, EU:C:1997:351, 31. pont), továbbá a jogbiztonság követelményére (1996. február 13-i Gebroeders van Es Douane Agenten ítélet, C-143/93, EU:C:1996:45, 27. pont) – vezeti vissza az előzetes döntéshozatali eljárásban hozott ítéletek tagállami bíróságokra kiterjedő általános és kötelező hatályát (1974. január 16-i Rheinmühlen-Düsseldorf ítélet, 166/73, EU:C:1974:3, 2. pont).
- [33] Több példa hozható arra is, hogy a Bíróság egy konkrét kérdésben esetről esetre gazdagodó jogértelmezési gyakorlatában foglal állást – árnyalva, gazdagítva az értelmezendő norma tartalmát [a 93/13 irányelv 6. cikkének (1) bekezdésének értelmezése körében a tagállami bíróságok jogköre tekintetében a Bíróság a 2012. június 14-i Banco Español de Crédito ítélete, (C-618/10, EU:C:2012:349) 73. pontjában kimondott elv értelmezését fejlesztette tovább a 2014. április 30-i Kásler és társa ítéletben (C-26/13, EU:C:2014:282), és ezt a jogértelmezést árnyalta tovább a 2019. március 14-i Dunai ítéletben (C-118/17, EU:C:2019:207) – a tagállami bíróságok által feltett, konkrét uniós jogforrás alkalmazása során felmerült uniós jogi jogértelmezési kérdésekben. Ilyenkor előfordul, hogy különböző tagállami bírósági előterjesztésekből tevődik össze egy konkrét kérdésben az esetjogi értelmezési mátrix, így a más tagállami bíróság által feltett kérdésre adott válasz felhasználható a tagállami bíróság saját ügyének eldöntésénél is.
- [34] Olyan esetekben azonban, amikor az előzetes döntéshozatali kérdések irányelv által nem szabályozott kérdésre vonatkoznak, illetve tagállami konkrét jogi rendelkezések uniós joggal való összhangjára kérdeznek, óvatosan, különösen gondosan lehet csak általánosító következtetéseket levonni egy más tagállami bírósága által feltett más jogi háttérű kérdésre adott válaszból, mert dogmatikailag kifejezetten problematikus ilyen helyzetekben az európai jogirodalom által is vitatott erga omnes hatályt tulajdonítani a Bíróság ítéleteinek.

Gfv.VI.30.204/2023/2.

- [35] Az a kérdés, hogy egy magánjogi szerződés irányelvi rendelkezésekből következő érvénytelensége esetére milyen jogkövetkezményeket kell alkalmazni, ebbe a körbe tartozik. (C-397/11. 47. pont). Emiatt különös gondossággal kell eljárni a lehetséges jogkövetkezmények határainak meghúzásánál. Értelmezési keretként – különösen a tagállami jogokra hagyott szabályozási területekre alkalmazandó uniós elvek [különösen a visszatartó erő érvényesülése (C-705/21. 40. pont, C-125/18. 60. pont) és a felek közötti egyensúly helyreállítása (C-705/21. 37. pont; C-472/20. 54. pont; C-118/17. 40. pont; 2021. szeptember 2-i OTP Jelzálogbank és társai ítélet, C-932/19, EU:C:2021:673, 40. pont)] érvényesülése területén – szóba jöhetnek későbbi, az alapügybeli jogvitában nem irányadó, de a szabályozási területét illetően az alapügybeli jogviszonyhoz közelebb álló speciális fogyasztóvédelmi célú uniós jogi szabály céljai, amiből teleologikus módszerrel következtetni lehet egyrészt a jogfejlődés irányára, másrészt a tagállami hatáskörben hagyott szabályozási területekkel szemben *expressis verbis* is megfogalmazott elvekre. Ha a jogfejlődés a fogyasztóvédelem egyre magasabb szintű érvényesülését célozza, úgy értelemszerűen ebből a *contrario* következik, hogy jogértelmezéssel ennek ellenkezője nem fogalmazható meg tagállami jogszabályokkal szembeni elvárásként sem.
- [36] Ebből a szempontból lehet az értelmezés segítője pl. az Európai Parlament és a Tanács 2008. április 23-i, a fogyasztói hitelmegállapodásokról szóló 2008/48/EK irányelve, amely 23. cikkében az ezen irányelv alapján elfogadott nemzeti rendelkezések megszegése esetén alkalmazandó szankciókra vonatkozó tagállami szabályokkal szembeni, konjunktívan érvényesülő uniós követelményként az előírt szankciók hatékonyságát, arányosságát és visszatartó erejét írja elő. Ehhez hasonlóan, az Európai Parlament és a Tanács 2014. február 4-i, a lakóingatlanokhoz kapcsolódó fogyasztói hitelmegállapodásokról szóló 2014/17/EU irányelve a felek közötti tényleges egyensúly helyreállítását és a visszatartó erő érvényesülését egyaránt szolgáló jogi megoldásával deviza alapú fogyasztói hitelek esetén a megkötés időpontjához képest 20%-os mértékű árfolyamemelkedés esetén látja szükségesnek az irányelvben szabályozott figyelmeztető mechanizmusok életbe léptetését. A 2014/17 irányelv (76) preambulumbekzdése szerint a tagállamoknak az ezen irányelv alapján elfogadott nemzeti rendelkezések megsértése esetén alkalmazandó szankciókra vonatkozó szabályainak hatékonyak, arányosnak és visszatartó erejűnek kell lenniük.
- [37] A 93/13. irányelv tárgyi hatálya alá nem tartozó kérdésekben figyelemmel kell lenni arra is, hogy a 93/13. irányelvet adásvételi (*dare*) típusú jogviszonyokra modellezték. A fogyasztóvédelmi céllal megalkotott – a pénzügyintézetek által alkalmazott árfolyamrész és részükre egyoldalú szerződésmódosítási jogot teremtő szerződési feltételek tisztességtelenségét kimondó és ennek jogi következményeit rendező – DH1 és DH2 törvény tudatos jogalkotói döntéssel zárta ki az érvénytelenség jogkövetkezményei közül az eredeti állapot helyreállítását. A magyar jogirodalomban és joggyakorlatban hangsúlyosan megjelenő egyik álláspont szerint a kölcsönszerződések, hitelszerződések és lízingszerződések használati kötelezettségek (*usualis obligatio*; megjegyzi az előterjesztő bíróság, hogy e problematika más tagállamokban is hasonló dogmatikai kérdésként vetődik fel). E jellemzőjük miatt fogalmilag nem lehetséges ilyen jogviszonyok érvénytelensége esetén helyreállítani az eredeti állapotot, azaz dogmatikai alapon csak az érvénytelenség egyéb jogkövetkezményei vezethetők le. Az uniós jog céljával összhangban álló értelmezés kötelezettsége a nemzeti jog rendelkezéseinek összességére vonatkozik, korlátait alkotják azonban az általános jogelvek, különösen a jogbiztonság elve abban az értelemben, hogy e kötelezettség nem szolgálhat alapjául a nemzeti jog *contra legem* értelmezésének. A fentiek alapján a Kúria álláspontja szerint konkrét irányelvi rendelkezés hiányában a jogkövetkezmények levonása tekintetében egyfajta von Colson elv (1984. április 10-i von Colson és Kamann ítélet, 14/83, EU:C:1984:153, 28. pont), továbbá az egyenértékűség és tényleges érvényesülés elveivel módosított terjedelmű tagállami eljárási autonómia elv adja meg a tagállami jog uniós jog fényében való értelmezésének kereteit. A nemzeti bíróság feladata gondoskodni arról, hogy a fogyasztó végső soron abba a helyzetbe kerüljön, amelyben akkor lett volna, ha a tisztességtelenség ítélt feltétel soha nem létezett volna (C-705/21. 47. pont; C-472/20. 57. pont).

Gfv.VI.30.204/2023/2.

- [38] Ebben a rendezésben a Kúria álláspontja szerint – miután a Bíróság lengyel (vagy más tagállami) előzetes öntéshozatali előterjesztések alapján hozott határozataiban megfogalmazott válaszai nem minden esetben feleltethetők meg a magyar jogi környezetnek a tagállami jogi szabályozás és az érvénytelenség tekintetében alkalmazott jogvédelmi eszközök különbözősége miatt, nem vehetők figyelembe erga omnes hatályuként a Bíróság esetjogában megfogalmazott olyan tételek, amelyek kizárólag valamely tagállam jogában létező jogi helyzetre vonatkozathatók. Ellenkező jogértelmezés ugyanis a magyar jogszabályi környezetet figyelembe véve contra legem jogalkalmazás szükségességét vetné fel, amelyet a Bíróság is kerüendőnek ítél (2009. április 23-i Angelidaki és társai ítélet, C-378/07, C-379/07. és C-380/07. EU:C:2009:250, 199. pont; 2009. július 16-i Mono Car Styling ítélet, C-12/08, EU:C:2009:466, 61. pont). Szemben a lengyel jog C-520/21. ügyből megismerhető rendelkezéseivel, a magyar jog más jogkövetkezményt fűz a szerződés érvénytelenségéhez, és lényegesen más a jogi helyzet abban a tekintetben is, hogy a magyar jogalkotó a DH törvényekkel számos fogyasztóvédelmi célú jogszabályt alkotott meg, többek között deviza alapú fogyasztói kölcsönszerződések esetén a szerződések elsődleges tárgyához tartozó átváltási mechanizmusra vonatkozóan.
- [39] A Kúria álláspontja szerint a Bíróság a C-705/21. ítéletében csak az előzetes döntéshozatali előterjesztésben bemutatott két konkrét érvényessé nyilvánítási mód tekintetében állapította meg az uniós joggal való összeférhetetlenséget (41. pont), azonban általános jelleggel nem zárta ki az érvényessé nyilvánítást az alkalmazható jogkövetkezmények közül. A 93/13. irányelv 6. cikk (1) bekezdésében megfogalmazott célkitűzésnek, miszerint az irányelv azt célozza, hogy felek közötti egyensúlyt akként állítsa helyre, hogy közben főszabály szerint fenntartsa a szerződés egészének érvényességét, nem pedig arra, hogy a tisztességtelen feltételeket tartalmazó valamennyi szerződést semmissé nyilvánítsa (C-472/20. 54. pont; C-118/17. 40. pont; C-932/19. 40. pont), az felel meg, ha a bíróság elsősorban a régi Ptk. 237. § (2) bekezdésében meghatározott elsődleges jogkövetkezmény alkalmazására, a szerződés érvényessé nyilvánítására törekszik. Mivel az érvénytelenség oka nem önmagában a kirovó és a lerovó pénznem eltérése, hanem az ebből eredő árfolyamkockázat viselésének a fogyasztóra gyakorolt hatásainak átláthatatlansága, ez maradéktalanul megszüntethető az érvényessé nyilvánítás keretében azzal, hogy az árfolyamkockázatot nem a fogyasztó viseli, az alól teljes mértékben mentesül.
- [40] Ez nem jelent tiltott szerződésmódosítást (C-618/10. 65. pont; és C-488/11. 57. pont), mert lényegét tekintve arról van szó, hogy – ha a kockázattelepítés tekintetében adott tájékoztatás átláthatatlan – a teljes szerződés megdőlése esetén az a jogkövetkezmény, hogy kiesik az árfolyamkockázatot a fogyasztóra telepítő feltétel, a szerződés a kockázattelepítő rendelkezések nélkül fennmaradhat. E feltétel elhagyása nem változtatja meg a szerződés elsődleges tárgyának jellegét sem, nem vezet más típusú szerződés teljesítéséhez (2019. október 3-i Dziubak ítélet, C-260/18. EU:C:2019:819, 35. és 45. pont), mert a deviza alapú elszámolás fennmarad azzal, hogy az árfolyamkockázatot nem a fogyasztó, hanem a bank viseli. Lehetővé teszi továbbá – a jogalap nélküli gazdagodás elveinek megfelelően – a tisztességtelen feltétel, az árfolyamkockázat viselése alapján megfizetett összegek maradéktalan visszatérítésével, illetve elszámolásával a fogyasztó érdekeinek védelemben részesítését.
- [41] Ez a megoldás garantálja, hogy az alkalmazott szankció hatékony, arányos legyen, a felek közötti tényleges egyensúly helyreállítását a tisztességtelen feltétel elhagyásával biztosítja. Megfelelően szolgálja továbbá a C-520/21. ítéletben is kiemelten hangsúlyozott visszatartó erőt. Nem teremthet ugyanis olyan helyzetet, amelyben a fogyasztó számára kedvezőbb lenne a tisztességtelen feltételt tartalmazó szerződés teljesítésének tovább folytatása az irányelvből eredő jogai gyakorlása helyett (79. pont), mivel annak eredményeként a fogyasztót előny, viszont a pénzintézetet jelentős hátrány éri: a kölcsön fogyasztóra nézve kedvezőbb, a devizához igazodó kamatmértékkel marad fenn, anélkül azonban, hogy a konstrukció szerinti „ellentételezés”, a fogyasztó által viselt árfolyamkockázatot az kompenzálná. Éppen ellenkezőleg, a pénzintézet alacsony kamat mellett maga viseli az árfolyamkockázatot. Ez semmiképp sem alkalmas a pénzintézet elmaradt hasznának „pótlására”. A tőkén felüli, a fogyasztót terhelő további fizetési kötelezettségek a fennmaradó szerződés tisztességtelennek nem minősülő feltételein alapulnak, és nem a bíróság által utólagosan meghatározott feltételek eredményeként kerülnek felszámításra (amire a lengyel bíróság rákérdezett), ezért a Kúria álláspontja szerint nem vezet C-520/21. ítélet 77. pontjában írtakkal ellentétes értelmezéshez.

Gfv.VI.30.204/2023/2.

- [42] A Kúria a fenti álláspontját részletesen kifejtette a 2023. május 22-én hozott Gfv.VI.30.206/2023/2., a 2023. május 24-én kelt Gfv.VI. 30.313/2022/9. és a 2023. július 3-án kelt Gfv.VI.30.205/2023/2. számú határozataiban. E határozataiból kitűnik, hogy az előterjesztő bíróságnak nincs észszerű kétsége abban, hogy a Bíróság több határozatában is megismételt joggyakorlatára tekintettel az alperesek által hivatkozott indokok alapján a DH1 és DH2 törvények félretételére nincs lehetőség (C-118/17.; 2018. szeptember 20-i Ilyés és társa ítélet, C-51/17. EU:C:2018:750; C-932/19.). Nem merült fel észszerű kétsége abban a tekintetben sem, hogy a fogyasztó jogkövetkezmények levonása körében kifejezett szándéka nem élvezhet elsőbbséget az eljáró bíróság önálló jogkörébe tartozó azon kérdés megítélésénél, hogy az adott esetben a releváns nemzeti jogszabályban előírt intézkedések megtétele lehetővé teszi-e azon jogi és ténybeli állapot helyreállítását, amelyben a fogyasztó e tisztességtelen kikötés hiányában lett volna (2022. szeptember 8-i D.B.P. ítélet, C-80/21–C-82/21, EU:C:2022:646, 74. pont). Azaz a fogyasztót az a jog illeti meg, hogy megfelelő tájékoztatást követően lemondjon a védelmi rendszer igénybevételéről, ne hivatkozzon a feltétel tisztességtelenségére és ne kérje levonni annak jogkövetkezményét, de amennyiben ilyen nyilatkozatot nem tesz, úgy az érvénytelenség jogkövetkezményének alkalmazott módja, illetve annak tartalma meghatározása során nem a fogyasztó kinyilvánított akarata bír elsődleges jelentőséggel.
- [43] Ugyanakkor a jogkövetkezmények levonása tekintetében az előterjesztő bíróság a saját joggyakorlatát kívánja továbbfejleszteni a DH7 törvény alkalmazási körének uniós jogi elveknek való megfeleltetése érdekében.
- [44] A perbeli szerződésre irányadó forintosítási törvény, a DH7 törvény alkalmazását illetően a Kúria úgy ítéli meg, hogy az a jogalkalmazói gyakorlat felel meg a 93/13. irányelv 6. cikk (1) bekezdésében írt célkitűzésnek, ha a nem átlátható tájékoztatás következtében tisztességtelen szerződési feltétel, az árfolyamkockázat fogyasztóra terhelése miatt érvénytelen szerződés esetén a nemzeti bíróság mellőzi az érvényes szerződésekre modellezett, későbbi, ezért szükségképpen a szerződéskötéskori árfolyamnál magasabb árfolyamon előíró forintosítást (és a nemzeti pénznemre alkalmazott kamatszámítást) elrendelő törvény alkalmazását.
- [45] A fentebb kifejtettek összegzéseként megállapítható, hogy az előterjesztő bíróság szerint a magyar jog szerinti érvénytelenségi jogkövetkezmények közül az érvényessé nyilvánítás az, ami kellően szolgálja a fogyasztó érdekeit, és megfelel az uniós jog által elvárt elveknek is.
- [46] Abban az esetben, ha a szerződés nem nyilvánítható érvényessé, a hatályossá nyilvánítás mellett kerülhet sor a felek közötti, a jogalap nélküli gazdagodás elveinek megfelelő elszámolásra, ami ugyancsak eleget tesz a fenti elvárásoknak. A hatályossá nyilvánítás a bíróság konstitutív hatályú döntése, vagyis a bírói ítélet alapján fűződnek bizonyos joghatások az érvénytelen szerződéshez. A bíróság azonban nem biztosíthat olyan joghatásokat a szerződésnek mintha az érvényes volna. A hatályossá nyilvánítás alkalmazásával a bíróság nem az érvénytelen szerződés teljesítését kényszeríti ki, hanem csak elszámol a felek között.
- [47] A fenti jogkövetkezmények mellett a DH7 törvény forintosításra vonatkozó rendelkezéseinek mellőzésével pedig a fogyasztó teljes mértékben mentesíthető a tisztességtelen feltételből fakadó valamennyi fizetési kötelezettség alól.
- [48] Amennyiben a javasolt jogértelmezés nem összeegyeztethető az uniós joggal, úgy az előterjesztő bíróság abban kér jogértelmezési útmutatást a Bíróságtól, hogy közvetlenül az uniós jog alapján milyen dogmatikai alapon, milyen jogkövetkezményeinek levonására kerülhet sor az árfolyamkockázatról adott átláthatatlan tájékoztatás következtében érvénytelen szerződés esetén.

V. Záró rész (tájékoztatások, figyelemfelhívás)

- [49] A Kúria – mint az Európai Unió működéséről szóló szerződés (EUMSZ) 267. cikk (3) bekezdése szerint előterjesztésre kötelezett bíróság – az előzetes döntéshozatali eljárás kezdeményezéséről az Európai Unióról szóló Szerződés (EUSZ) 19. cikke (3) bekezdésének b) pontja, az EUMSZ 267. cikke és a Pp. 130. § (1) és (2) bekezdése, az eljárás felfüggesztéséről és a végzés igazságügyért felelős miniszter részére történő megküldéséről a Pp. 126. § (1) bekezdése alapján határozott. A végzés elleni fellebbezést a Pp. 128. § (5) bekezdése zárja ki.
- [50] Az előterjesztő bíróság a Bíróság figyelmébe ajánlja annak megfontolását, hogy az előterjesztésben felvetett jogkérdések súlyára figyelemmel az ügyben Nagytanácsban eljárva foglaljon állást.
Budapest, 2023. szeptember 26.

Dr. Simonné dr. Gombos Katalin s.k. a tanács elnöke, Dr. Tibold Ágnes s.k. előadó bíró, Dr. Döme Attila s.k. bíró,
Dr. Farkas Antónia s.k. bíró, Dr. Madarász Anna s.k. bíró